

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בראשית

אשר ברא אלוקים לעשות" (ב, ב)

כתב רבינו האור החיים הקדוש חידוש מעניין, שה' יתברך ברא את העולם ונתן לו כוח קיום רק לששת ימים, ובכל שבת על ידי שישראל שומרים את השבת, הם נותנים בו כח קיום לעוד ששת ימים, וכן בכל שבת ושבת מתחדשת הבריאה לששת ימים נוספים.

ובזה מבאר את דברי הגמרא 'כל המקדש על היין בליל שבת נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית', ולכאורה קשה האיך שייך לעשות שותפות אחרי שכבר נגמרה המלאכה בששת ימי הבריאה?

אלא התירוץ הוא שהבריאה מתחדשת בכל שבת על ידי שישראל שומרים את השבת, ועל ידי כך הם שותפים במעשה בראשית המתחדשת בכל שבת.

ובפרשת יתרו מקשה רבינו הקדוש על לשון הפסוק 'כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר במ וינח ביום השביעי', לכאורה היה לו לומר 'כי בששה ימים', אלא כוונת הפסוק שהקדוש ברוך הוא לא ברא ועשה אלא רק 'ששת ימים', ובאמצעות שומרי יום השבת וקדושת היום, נברא עוד ששת ימים.

"ונהר יצא מעדן" (ב, י)

אמר רבי יעקב יוסף בעל ה"תולדות יעקב יוסף", תלמידו של הבעש"ט: אין לרשעים גיהנום גדול יותר מלהכניסם לתוך גן עדן, שאין שם אכילה ושתייה ותאוות העולם הזה, רק הצדיקים יושבים שם ועטרותיהם בראשיהם, ומתעדנים בתענוגי תורה ותפילה. ומה שהוא עונג לצדיקים הוא נגע לרשעים.

"ויאמר... אל הנחש כי עשית זאת" (ג, יד)

הגמרא בסנהדרין (כט) אומרת שאת הנחש לא שאל הקדוש ברוך הוא "למה עשית זאת", כי "אין טוענין למסית" אילו כן היו שואלים אותו, היה אומר "דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים", הקדוש ברוך הוא אמר להם לא לאכול, והם התייחסו לדברי, חסרי דעת כאלה לא שווים פרוטה.

ה"ראשית חכמה" אומר שחלק מייסורי גיהנום יהיו, על ידי עמידתו של היצה"ר מול כסא הכבוד, בשעות הקשות, כשהוא ילגלג שוטה, שוטה, רחמנות עליך, לקדוש ברוך הוא לא האזנת, ולי שמעת, מי אני בסך הכל, פקיד זוט. איך החלפת עולם חולף, בעולם עומד לעד?

ואספר לכם: ירדתי לתפילה ופגש אותי יהודי פלוני: "רבי יעקב האם יש לך כתובת של איזה גמ"ח". השבתי לו באדיבות: "בבקשה, שמעתי שלייהודי אלמוני יש גמ"ח". הוא הזמין תור, נכנס למלווה ואמר לו: "רבי יעקב

גלינסקי שלח אותי אליך"... חלפה תקופה, ביום צהריים בהיר אחד, פסעתי לתומי בדרכי לתפילת מנחה בבית הכנסת לדרמן, הגיע אלי יהודי בריצה

"בראשית ברא אלוקים את השמים ואת

הארץ" (א, א)

רבינו האור החיים הקדוש מביא את דברי הזוהר, שיראת שמים נקרא 'ראשית' וכמו שכתוב 'ראשית חכמה יראת ה'', ויש שני סוגי יראה, אחת נקראת 'יראת העונש' כלומר יראה מפחד העונשים, והשניה נקראת 'יראת הרוממות' שבאה ע"י שמתבונן בגדלותו של הקדוש ברוך הוא.

בזה מפרש את המילה 'בראשית' - ב' ראשית, שיש שני סוגי יראה המכונה ראשית.

א' - 'ברא אלוקים', זהו יראת העונש מחמת הדין והמשפט הרמוז בתיבת אלוקים, שזה שם שמרמז על דין.

ב' - 'את השמים ואת הארץ', שזהו יראת הרוממות - כשמתבונן בבריאת שמים וארץ.

"ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת

הכוכבים" (א, טז)

על ידי שמיעת את הלבנה הרבה צבאיה להפיס דעתה. (רש"י) לכאורה מה פיוס הוא זה, אפילו הרבה צבאיה, עדיין אורה פחות כנגד המאור הגדול?

מתרצים העולם, בזה שנתן לה כוכבים במאור קטן יותר, נתפייסה, שראתה כי יש קטנים הימנה.

"ויאמר אלוקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו

וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל הארץ

ובכל הרמש הרומש על הארץ" (א, כו)

כותב רבינו האור החיים הקדוש, שלפי דרגות החומרה של החטאים שהאדם חטא, כך הוא צריך להתגלגל.

יש שמתגלגל בבעלי חיים טהורים, שבאמצעות אכילתם בכוונה יש תיקון לנשמות המגולגלים בהם.

ובתוך אלו המתגלגלים בבעלי חיים, יש אדם שחטא הרבה וצריך להתגלגל בבהמה שצריכה שחיטת שני סימנים, והוא צער גדול יותר, ומי שחטא פחות, מתגלגל בעוף שצריך רק שחיטת סימן אחד, שהוא צער פחות.

ומי שחטא עוד יותר פחות, מתגלגל בדגים, שאין בהם כלל שחיטה, ודי להם באסיפה, שזה צער פחות עוד יותר.

ומוסיף האוה"ח הקדוש, שמי שלא זכה, מתגלגל בשקצים ורמשים, והם המומרים והפושעים שאין להם תיקון.

ובזה מפרש את הפסוק 'וירדו' מלשון 'ירידה', שכאשר האדם חוטא, הוא יורד ומתגלגל בדגים ובעופות, והתורה מונה סדר הגלגולים מן הקל אל הכבד.

"ויברך אלוקים את יום

השביעי ויקדש אותו כי

בו שבת מכל מלאכתו

לעיי"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין ביוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בראשית

"בוזעת אפך תאכל לחם" (ג, יט)

אומר היה "היהודי" ז"ל מפשיסחא: מיום שנברא האדם הוא עמל למען בניו וכאשר יגדלו בניו גם הם עמלים בשביל בניהם וכך הלאה... וכך עובדים הם כבר אלפי שנים בשביל הבנים! ואני שואל, היכן הוא אותו הבן המאושר שלמענו אנו עמלים אלפי שנים!?

"בוזעת אפך תאכל לחם" (ג, יט)

ר' יהודי פלוני, עבד במלאכתו שעות רבות בכל יום, אך, כמו רבים אחרים, לא הצליח להתעשר. היתה לו מכך עגמת נפש גדולה. קם ועשה מעשה. הוא נכנס לחדרו של אחד מגדולי הרבנים החסידיים, כך

מספרים. היהודי היקר דגן עמד על יד השולחן בחדר הרבי כשפניו עגומות מצער, פתח ואמר: "נסיתי פה, הלכתי לעבוד כאן ושם, ואף על פי כן ההצלחה לא מאירה לי פנים - רבי, א עצה! איך וויל א עצה, רצוני בעצה" עיניו נצצו מדמעות. הרבי לא הביט בו הרהר מספר דקות. הגביה את עיניו ואמר: "אני יודע על מצבך, כבר חשבתי עליך כמה פעמים, ועתה אם תשמע לעצתי, עשה כך - ביום חמישי מתקיים 'יום השוק' בעיירה הסמוכה, לך לשם - וד' יהיה בעזרך. הרבי שתק שניה קצרה הוסיף וסיים: "כשתשוב תספר לי מה היה שם". היהודי קד קידה ויצא את בית הרב. כשפסע בשביל היוצא מהבית הרהר לעצמו, מי

יודע מה הרבי ראה בעיניו הרחוקות, אולי צפה באליהו הנביא שיעמוד בשוק כאחד הירקנים והוא זה שיושיע אותי עם כמה מטבעות זהב וכו', אולי מופת אחר, מי יודע מה רצונו של הרבי. באותו ליל חמישי לפני הנסיעה לשוק הוא לא ישן כל הלילה מהתרגשות. ובבוקר השכם יצא לדרך, אפילו לא לקח עמו אוכל. השמחה השכיחה ממנו את הכל. הוא הגיע לרחבת השוק בשעה תשע בבוקר. התיישב על אחד האבנים בפתח השוק לנוח מעמל הדרך, ולאחר דקות ספורות מיהר לעמוד על רגליו והחל להסתובב בסמטאות השוק הלך ושוב. חצי שעה, שעה, שעותיים. כשעברו שעותיים מעלה, השמש כבר יקדה לו על ראשו ופיו החל להתייבש. אפילו שתיה לא היתה לו. עד הצהריים לא התחדש לו שום רמז בכוונתו של הרבי. בשעת

ואמר: "רבי יעקב אני מחפש אותך הרבה זמן. נו, מה קרה". אתה זוכר ששלחת אלי יהודי שאתן לו הלוואה חשובה, וכיון שאתה שלחת אותו נתתי לו... הסוף היה, כמובן, - צ'ק ראשון חזר, צ'ק שני חזר, צ'ק שלישי חזר. בקיצור, המלווה שחשב שאני גרמתי לו את כל עגמת הנפש, המשיך לספר באוזני מתוך צער: "כבר ארבעה חודשים שאני לא מוצא את הלווה, פעם הוא ישן, פעם הוא לא נמצא וכו'. היום בבוקר ברוך הוא, פגשתי אותו פנים אל פנים, ראיתי אותו ברחוב, רצתי לעברו, ושאלתי מעומקא דליבא: "ר' איד, תשמע נא, כשצ'ק ראשון וצ'ק שני חזרו סלחתי, התרגלתי להבין לרחשי ליבם של אנשים הנקלעים למצב קשה ומבקשים דחייה וכו', אבל אתה הרי עברת כל גבול, - למה כל הצ'קים שלך חוזרים, ומתי תפרע את ההלוואה, אין לי כסף מיותר, ועתה אני זקוק נואשות

לממון זה שאצלך", כך שאלתי - אמרתי בכאב. ואתה יודע רבי יעקב גלינסקי, מה הוא ענה לי, אתה לא תאמין, הוא הסתכל עלי בחיוך כזה למחצה, והפטיר: "מי ביקש ממך להלוות לי". שמעת תשובה של לווה, "מי ביקש ממך להלוות לי". רבותי, המלווה חשב שללוה זה "לווה רשע ולא ישלם" (תהלים לו, כא) יש זכות יוצרים על הרעיון, לא, הוא לא הראשון עם הנוסח החוצפני הזה, היה מי שקדם לו: "הנחש". וכפי ששמענו. היצה"ר מפתה וסחף את האדם למערבולת, וכשהידיד טובע, צוחק ממנו מלא פיו: מי ביקש ממך לשמוע בקולי, הרי הקדוש ברוך הוא אמר אחרת". (הרה"ג ר' יעקב גלינסקי)

"זה ספר תולדות אדם" (בראשית ה, א)

סיפר אחד החברים שנסע עם הרה"צ ר' אשר פריינד למירון. כידוע, לפני ארבעים שנה לנסוע למירון זה לא כמו היום, וגם אז ר' אשר כבר לא היה אדם צעיר. הם חזרו במוצאי שבת בשעה מאוחרת מאוד, כמעט לפנות בוקר, לאחר נסיעה בת ארבע שעות בטנדר הסעות איטי ומיושן. 'הייתי גמור מעייפות' סיפר האיש, 'ור' אשר היה כפול ממני בגילו - אם לא יותר. הסתקרנתי לראות מה הוא יעשה, כי לפי ההיכרות שלי אתו ידעתי שהוא לא ילך לישון מיד. חניתי בקצה הרחוב והתגנבתי חזרה לעבר ביתו. מי שחשב שר' אשר מיהר להיכנס הביתה לעלות על מיטתו, טעה. ראיתי אותו מקיף את הבניין כולו בחצר חמש או שש הקפות - ורק אז נכנס לביתו, לנוח... למחרת שאלתיו, מדוע? והוא ענה לי - **ומה? שאתן לפינוק שלי לשלוט עלי?!** (מעט מן האור - ספינקא)

"זקוף ודרדר תצמיח לך... בוזעת אפך תאכל

לחם" (ג, יח - יט)

לאחר שתטרח בו הרבה (רש"י).

מה קללה היא בכך, שתצמיח האדמה קוצים ודרדרים, אם בנוסף לכך תצמיח גם תבואה ופירות, שלהם מצפה האדם. אולם, גדול הוא הכאב כאשר את הקוף והדרדר מוציאה האדמה מאליה, ללא טיפול של האדם, ודוקא את מיני הפירות והירקות אינה מוציאה אלא לאחר עמל וזע של האדם. "קוף ודרדר תצמיח לך" האדמה, ללא כל פעולה מצידך, אך "בוזעת אפך תאכל לחם", הלחם לא יבוא אלא לאחר עמל רב דהיינו שתטרח בו הרבה. (רבי יעקב מליסא זצ"ל)

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בראשית

במטרה לסובב את הראש לעבר הדוכנים, אך כיון שהיו קשורים לא הצליחו ואדרבה, רק פצעו את עצמם בכל משיכה ומשיכה, במשך שעה ארוכה עשו כך עד שדם החל זב מהם". "אם הרבי רוצה אמשיך לספר עוד". "ספר נא, זה מה שרציתי לשמוע" "משלא עלה בידם התיישבו הסוסים במקומם בשמש הלוהטת. כשנרגעו ממלחמתם האבודה, ראשם, של הבהמות נשמט באופן טבעי קדימה - נדחף פנימה לתיק האוכל. הם מצאו אוכל שהיה מוכן להם, קש ותבן (אוכל פשוט) אבל בשפע, ואז החלו לאכול ולשובע. לאחר שסיימו נעמדו, שוב ניסו לתלוש את עצמם, נפצעו, וחוזר חלילה - התיישבו ואכלו תבן וקש". שתק הרבי ושתק החסיד, הסתכלו זה מול זה ואז הבחין החסיד בדמעה שנצנצה בעיניו הרחיקאיות של הרבי. פתח הרבי ואמר: אה, ר' יעקב יקירנו, הנה ראית הכל! את הכל! - אנו ובנינו ובני בנינו יהיה מי שיהיה, קשורים אנו. - הקדוש ברוך הוא הוא ורק הוא, זן ומפרנס. למה לטרוח לחינם יותר מהצורך למה למשוך, לסבול, לכאוב ולהיפצע, הכל מוכן מראש למשך כל היום בתיק המלא - שבסוף מגיעים אליו בעל כורחנו. הנה לנו מוסר השכל.

"והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהו וישע ה' אל הבל..." (ד, ד)

החילוק היה במחשבותיהם של קין ושל הבל, קין ראה את עצמו ראוי להביא דורון למלך הקדוש ברוך הוא, ולכן נאמר אצלו "מנחה לה", אבל הבל הביא "גם הוא". אומרת לנו התורה, הוא הבין אשר אינו ראוי להביא דורונות לה' יתברך, רק הביא "גם הוא" יען כל הנבראים עובדים את השם, צריך גם הוא להביא כל מה שביכלתו, אבל לא הרחיב בנפשו לחשוב שזה מנחה לה', לכן ישע ה' אל הבל ולא אל קין.
(ישמח משה)

"ויאמר ה' אל קין למה חרה לך ולמה נפלו פניך" (ד, ו)

לכאורה אינו מובן השאלה ששאל הקב"ה את קין - "למה חרה לך?" הרי מפורש נאמר בפסוק שלפניו על מה חרה לו, "וישע ה' אל הבל ואל מנחתו, ואל קין ואל מנחתו לא ישע, ויחר לקין מאד ויפלו פניו"?

הסביר הגה"ק רבי חיים מבריסק זי"ע על ידי שאלה ששאל אותו אדם אחד: מדוע כשהרב אוסר ומטריף בהמה שלמה ששויה סכום גדול, או שמטריף את כלי תשמישי הבית, אין מהרהרים אחרי הרב ומציינים לפסק דינו בלי הרהור כל שהוא, ואילו בדין תורה כשהרב מחייב אחד מבלי הדין בסכום מסוים, מיד מתרעם הוא על הרב, שאינו יודע בטיב העולם, ויש לו הרגשה שנעשה לו עוול?

ענה ר' חיים: בפסק דין של טריפה, יהודי חרד וירא שמים מקבל עליו את הדין באהבה. אבל בדין ודברים בין שני יריבים התערומת היא לא על זה שהוא הפסיד, אלא בזה שחברו הרוויח...

חצות הוא התעייף והחל לצעוד בקוצר רוח. ר' יענק'ל פסע מסמטה לסמטה ומדוכן לדוכן ולא ראה משהו מיוחד שתהי' לו אפשרות לתלות בו תקוה כל שהיא, "הרבי משטה בי" החלו המחשבות מנקרות לו במוחו, גם הרעב צבט במעיו והראש אמר "ר' יענק'ל עד מתי תסתובב כאן בחוסר מעש". לאחר מחשבה קצרה אמר לעצמו "כיון שהרבי אמר לי ללכת לשוק ולא שאלתי אותו כמה זמן להיות בשוק, אולי כדאי לי להמתין עוד קצת". הוא התאמץ ונשאר עוד כשעה וחצי, שעתיים. אך לא גילה את הסוד ולא ידע מה הרבי רוצה ממנו. ואז הרעב והתשישות נהפכו אצלו לכעס. הוא תפס את רגליו ועזב את המקום בכאב לב. ר' יענק'ל א'ערליכער איד עלה על עגלה שיצאה ראשונה מהעיר ושקע בתוך עצמו מאוכזב ומדוכך - "אני עוד אצעק בבית של הרבי, מה הוא שלח אותי לכאן, מה הרבי רוצה מיהודי ביש מזל כמותי, אני לא אוותר". יהודי רחב ממדים שישב בעגלה במושב הסמוך למקומו נרדם ושמט את ראשו על כתפו, ר' יענק'ל נבהל והתעורר ממחשבותיו הכעוסות. אדהכי והכי הנסיעה הגיעה אל קיצה. העגלה נעצרה בקצה העיירה. הוא נטל את רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו ופסע בזריזות לתפילת מנחה, משם יצא מהר אל בית הרבי שהיה סמוך לבית הכנסת. "או הו, שלום עליכם" הושיט לו הרבי ידו לשלום "בבקשה הכנס נא, בא עמנו". רגליו נשרכו אחרי הרבי בנדנדו של כעס עצור. הוא התיישב ליד השולחן בלי לבקש רשות. הרבנית הגישה כוס תה, הם לגמו יחד בשתיקה כמה לגימות, רוחו שבה אליו, ואז הרבי שאל: "נו מה בפיכם מיין טייערע ר' יענק'ל". "הייתי היום בשוק של העיירה". "אה, מיהרתם, כבר נסעתם, סימן שאתם - -- לתומי חשבת שתסעו רק עוד שבוע שבועיים". "מה זה משנה, העיקר שכבר נסעתי. אבל באמת אבקש מחילה, ימחל לי הרבי, - הסתובבתי בשוק רעב וצמא, לא ראיתי ולא שמעתי מאומה מלבד רוכלים יהודים ובעיקר גויים רעים וטובים, פירות וירקות, אוכל סחורות, גניבות לרוב, הרבה צעקות ומריבות וכו', וכי הרבי לגלג עליי", "לא ראית שם כלום", "מאומה". "הלכת בשוק כולו, לפניו ומצדדיו ולא ראית משהו יוצא דופן". "מה יש לראות בשוק, למה הרבי זורה לי מלח על הפצעים בשאלות, ראיתי רק סוסים וחמורים ובני אדם שחלקם מתנהגים כחמורים". "אל נא תכעס. שום דבר שלא היית רגיל אליו, לא ראית". ר' יענק'ל לגם מהתה כמה לגימות נוספות, הרבי הגיש לו מצלחת המזונות ואז לפתע נזכר ואמר: "דבר אחד מעניין ראיתי, אפילו התפלאתי". "מה, מה", "הנה אספר: הסוחרים, בעיקר סוחר התבואה, באו לשוק עם עגלות רתומות לסוסים. הם קשרו אותם בצידים הדרכים מהברזל התפוס בפייהם אל העצים שבציד השביל. כל סוס לעץ אחר. וכיון שביום כזה אין להם זמן לחשוב על הסוס, והסוס הרי זקוק לאוכל, הם עשו דבר פשוט. מתחת לראשו של כל סוס הניחו כעין תיק גדול מבד, בו הניחו תבואה לרוב ועזבו את הסוס לנפשו, שיאכל וישבע, יאכל וישב, יאכל כל היום עד הערב. ר' יענק'ל ראה שהרבי מתעניין בסיפור, אז הוא המשיך לספר את כל פרטי הפרטים, עם כל הגישמאק: "והנה, מיד בתחילת היום, הסוסים ראו מצדדיהם דברים המושכים את העין - ירקות השוק מכל המינים, אבטיחים ושאר ירקות, ריח אוכל עלה באפם והם ניסו לנתק את עצמם לעבר הירקות, הם משכו בכח

ליקוטים וסיפורים נפלאים - בראשית

באחת השנים, כאשר שהיתי בצלו של הרבי בראש השנה, היה שם קהל עצום, וכאשר הרבי נכנס לעריכת השולחן בליל ראש השנה, היו על השולחן חלות רבות על מנת לבצוע מהן לקהל המסובים הגדול. דא עקא, לרוב טרדות היום איש לא השחזי את הסכין, ולפיכך חיתוך החלה עלה בידי הרבי בקושי רב, וניכר היה שהדבר מסב לו מורת רוח. לא אמרתי דבר לאיש, אך בליבי שמרתי את הדבר, ולשנה הבאה כאשר הגעתי לצאנו בערב ראש השנה, נכנסתי לבית הרבי, ביקשתי מעם בני הבית את כל הסכינים והלכתי להשחזים עד שהיו כולם חדים יפה יפה. "בליל ראש השנה, כאשר נכנס הרבי לעריכת השולחן, שוב הסתופפו סביבו קהל רב, ושוב היו על השולחן חלות רבות כדי לחלק מהן לכל הציבור. אך בשונה מהשנה שעברה, בה חיתוך החלות ארך זמן רב בשל הסכינים הקהות, הרי שהשנה עלתה המלאכה יפה בידו של הרבי. הסכין המושחזת כהלכה, חתכה את החלות במהירות. לפתע, עצר הרבי ממלאכתו וקרא בקול גדול ובחריפות: "ווער האט דאס געמאכט?" (מי עשה זאת? מי השחזי את הסכינים כך?) שקט השתרר בהיכל, וגם אני נבהלתי לרגע מקריאתו החדה של הרבי. אולם הרבי לא וויתר וחזר שוב על שאלתו. לא נותרה לי ברירה וניגשתי אליו בברכיים כושלות. אך הרבי האיר לי פנים וברכני בברכה נדירה: "לפי שגרמת לי קורת רוח, תזכה להאריך ימים עד מאה ועשרים שנה, ולמען תהיה זו ברכה בשלמות, הנני מוסיף ומברכך שלא תראה במוותם של ילדיך על פניך!" התרגשתי היטב מברכתו של הרבי, ואכן מאום לא נפל מדבריו. הוא הסתלק לשמי מרומים כעבור כמה שנים, ואילו אני שרדתי את שתי מלחמות העולם, והנני כיום כבר בן מאה ושש עשרה שנים, ולא זו בלבד, אלא אף בני שוכן כאן עמנו בבית אבות זה, והוא כבר בן תשעים ושמונה שנים, והננו שנינו בבריאות איתנה ועם כל זאת מבקשים אנו נפשנו למוות, לפי שאלו כבר שנים שאין בהן חפץ וכבר אין לנו טעם בחיים אלו." הישיש סיים את סיפורו המרעיש, ורבי יחזקאל שלא נענה לבקשתו, להתפלל עליו שיתקצרו ימיו, שמר בליבו את הדבר וזכר את אותו מעשה. כעבור כמה שנים הזדמן שוב לבית האבות, ובריר אודות אותו ישיש ובנו וכה סיפרו לו אנשי ההנהלה, כי ביום הגיע אותו ישיש לגיל מאה ועשרים נפטר לבית עולמו. למחרת נפטר בנו, ויהי לפלא...

(מתוך תבונות - ראש השנה)

"וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום" (ו, ה)

רבי פנחס מקוריץ נכנס פעם אחת לבית מדרשו ומצא את החסידים שרויים בדיון ער. "על מה אתם משוחחים?", שאל. "מדברים אנו על עורמתו של יצר הרע הרודף אחרינו", השיבו החסידים. נענה רבי פינחס ואמר: "אל תדאגו, טרם הגעתם למדרגה זו שהיצר ירדוף אחרים; לפי שעה אתם רודפים אחריו."

א טו טבת

ואם כן זהו גם ההסבר במה ששאל הקב"ה את קין: על מה חרה לך, אם על זה שקרבנך לא נתקבל, או על זה שנתקבל קרבן אחיך, וזה כואב לך ביותר? (פנינים)

"ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם בשדה ויקם קין על הבל אחיו ויהרגהו ויאמר ה' אל קין אי הבל אחיך ויאמר לא ידעתי השומר אחי אנוכי" (ד, ח-ט)

כל הלומד את פסוק זה יראה מיד שמקרא קצר הוא, מכיוון שלא כתוב מה קין אמר אל הבל. אבל הגר"א מוויילנא ז"ע הסביר את פסוק זה, כך: נראה לומר על פי מה שאמרו חז"ל (בראשית רבה, פרק כ"ב), כי הבל היה גיבור יותר מקין, ולו היה קין רוצה לריב אתו ולהורגו לא היה יכול לו, מה עשה קין, הלך אתו בעורמה וברמאות, דיבר אתו בשפת חלקות וקרא לו תמיד "אחי", כדי שהבל לא יישמר מפניו. וזה ויאמר קין אל הבל "אחי" - דיבר אתו תמיד באחוה, לכן - "ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו". וזה שאמר ה' לקין - "אי הבל אחיך" - איה האחוה שהראית תמיד להבל, והשיב קין - לא ידעתי, היה לו לומר, אינני יודע, אלא הפשט הוא, שבעבר גם כן לא ידעתי מזה, לא היה לבי שלם אתו...

"והיו ימיו מאה ועשרים שנה" (ו, ג)

איש נשוא פנים ורם מעלה היה רבי יחזקאל. מלפנים כיהן בראשות ישיבה בהונגריה, ואחר מלחמת העולם שהחריבה את ארצו, עקר לארצות הברית והקים בה בית מדרש וקהילה נכבדה. ולפי שידע שרבים היהודים שהיגרו לארצות הברית עוד לפני שנות המלחמה, ביניהם כאלה שעוד ראו את גדולי העולם באירופה שלפני השואה, היה משתדל לתור ולבקר אחרי שרידי אותם דורות, כשהוא נוסע מזמן לזמן בין בתי אבות הפזורים להם פה ושם בניו יורק רבתי ובנותיה. ואכן, היה שכר לנסיעותיו. יותר מפעם אחת מצא ישישים שזיכרונם עוד שפר עליהם, ואלו חלקו עמו את שראו עיניהם ושמעו אוזניהם אצל צדיקי הדור וגדולי עולם בימי תפארתה של היהדות באירופה. באחד ממוסעותיו, הגיע עד בית אבות ותיק באחד מפרבריה של ניו יורק. כשבירר אצל ההנהלה בדבר הימצאותם של יהודים ישישים יוצאי מזרח אירופה, סיפרו לו כי אכן מתגורר עמיהם יהודי ישיש מופלג שעבר זה מכבר את שנתו המאה ועדיין לא כהתה עינו ולא נס לחו. ביקש רבי יחזקאל להיפגש עמו, ושעה שהיסב עמו ליד שולחן אחד, הפתיע אותו הלה בבקשה תמוהה: "רבי, התפלל עלי שאמות!" "וזאת למה?" התחלחל רבי יחזקאל, ואותו יהודי סיפר לו סיפור מופלא: "בשנותי הצעירות, התגוררתי אי שם באחת מעיירותיה של גליציה. בכל חג ומועד נוהג הייתי להסתופף בצלו של הקדוש הגה"ק ה'דברי חיים' מצאנו. כך בשבתות מיוחדות, כמועדי השנה ועל אחת כמה וכמה בימים הנוראים.